

ПЛАТФОРМА 3

ПРИВАТНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

УДК 347.63

Бутрин-Бока Н. С.

*к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу
Тернопільський національний економічний університет*

ВИКОНАННЯ АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ВІДПОВІДНО ДО НОВОГО СІМЕЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

У всі часи сім'я була та лишається ключовою загальнолюдською цінністю. Адже від нормалізації соціальних, економічних та правових взаємовідносин у сім'ї залежить майбутнє дітей.

Діти у житті кожної особи є найважливішим та найбільшим людським надбанням, і їх права захищаються та охороняються законом. Найбільш чітко взаємовідносини сім'ї регламентує сімейне законодавство. Як відомо, окрім сімейного законодавства України, аліментні зобов'язання прописані і у Конституції України, а саме у ст. 51 чітко визначено, що «... перед батьками лежить обов'язок утримувати своїх дітей до досягнення ними повнолітнього віку. І відносно повнолітніх дітей, то перед ними лежить обов'язок із турботи за своїми непрацездатними батьками».

З урахуванням необхідності наближення національного законодавства до міжнародних стандартів, державою приймається чимала низка заходів щодо забезпечення та виконання прав та інтересів дитини, зокрема пов'язаних із аліментами. Яскравим прикладом є певні зміни, які внесені у сімейне законодавство України у 2017 році. А тому, обрана тематика є безумовно актуальною для дослідження.

Проблеми аліментних зобов'язань досліджували у своїх працях такими вченими як: Л. Афанасьєвою, Є. Ворожейкіним, Л. Красицькою, О. Лапчевською, М. Мельником, О. Пергаментом, С. Петреченком, Л. Сапейком І. Семиноговим та багато іншими.

Аліментні зобов'язання мають тісний взаємозв'язок із поняттям «аліменти». Саме поняття «аліменти» походить від латинського терміну «*alimentum*», що у перекладі означає харчування. В цьому і міститься основний фактичний і юридичний зміст даного поняття. Аліменти головним чином призначені для задоволення первинних біологічних і соціальних потреб. У тому випадку, якщо сама особа не в змозі в силу малолітнього віку або з інших причин, забезпечувати задоволення цих потреб [6, 130].

Варто пам'ятати, що аліменти – це тільки певні кошти, які надаються певною особою для реалізації аліментного зобов'язання. Дефініція «аліментне зобов'язання» ширше за дефініцію «аліменти» та включає у себе як кошти, які сплачуються на утримання, так і конкретне коло осіб, на яких покладається обов'язок із сплати, отримання аліментів, а також осіб, на утримання яких спрямовуються грошові кошти [2].

Аліментні зобов'язання – це врегульовані нормами сімейного права майнові правовідносини, які виникають на основі угоди сторін або рішення

суду, в силу якого одні члени сім'ї зобов'язані надати утримання іншим її членам, а останні вправі його вимагати. І відповідно, правознавці виділяють такі характерні ознаки аліментних зобов'язань: - вони носять строго особистий характер; - аліментні зобов'язання є безоплатними; - аліментні зобов'язання, як правило, носять тривалий характер; - підстави виникнення аліментних зобов'язань чітко визначені законодавством [4].

Тобто, аліментні зобов'язання – це законодавчо встановлений обов'язок чітко визначених членів сім'ї утримувати інших, що мають у цьому потребу. Аліментні зобов'язання виникають та існують незважаючи на те, чи порушені сімейні відносини чи ні, а також не зважаючи чи виконуються зобов'язання добровільно. Аліментні зобов'язання складаються із суб'єктивного права однієї сторони на отримання аліментів і відповідного юридичного обов'язку іншої сторони із виплати аліментів [3, 89].

Слід зауважити, що, на жаль, аліментні зобов'язання мають відношення до багатьох сімей, а тому, як показує юридична практика існує чимала кількість порушень у цій сфері. Саме ці факти і стали поштовхом до внесення державою змін у сімейне законодавство у 2017 році, які стосуються в першу чергу інституту аліментів. Нововведення, які стосуються цього інституту спрямовані на захист інтересів дитини, а також цілком нововведень є покращення належних умов утримання дитини, адже аліменти на це і спрямовуються.

Внесення змін до законодавства, що врегульовує питання аліментних зобов'язань має призвести до створення діючих механізмів, які унеможливають застосування злісними неплатниками аліментів передбачені механізми для ухилення від сплати аліментів, затягувати розгляд судових справ, а також сплачувати необґрунтовано малий їх розмір [1].

У першу чергу зміни стосуються правового статусу аліментів, з 2017 року вони є власністю дитини, а не одного з її батьків, батьки тільки одержують та використовують аліменти від їх імені. Тобто отримувач аліментів зобов'язаний використовувати аліменти за цільовим призначенням і лише в інтересах дитини. Якщо буде проведено перевірку під час якої буде доведено, що грошові кошти використовувались не за призначенням, то тоді особа, яка платить аліменти, має право вимоги у судовому порядку повернення частини грошових коштів на власний рахунок дитини. Цивільне законодавство закріплює положення про те, що дитина має право самостійно розпоряджатися своїми коштами коли їй виповниться 14 років [5]. Зміни законодавства також торкнулися і розміру аліментних зобов'язань. У аліментних правовідносинах головним питанням є розмір виплат, адже законодавство, що регулює аліментні зобов'язання закріплює положення відносно якого розмір аліментних виплат має бути необхідним та достатнім, для того, щоб забезпечити гармонійний розвиток дитини. Нововведеннями розмір аліментних виплат збільшено із 30 % до 50 % прожиткового мінімуму. Так як аліменти виплачуються до 18 років, законодавством України встановлено певні грошові суми відповідно до вікових категорій (до 6 років мінімальний розмір становить 839 грн./місяць, від 6 до 18 років – 1086 грн./місяць). Звичайно, що із вимогою сьогодення, ці суми є недостатніми та вкрай неадекватними, однак зможуть хоча би на крок наблизитися до задоволення матеріальних потреб дитини.

Втім, слід зазначити, що розмір нарахувань залежить від ряду факторів: - стану здоров'я відповідача; - матеріальне становище відповідача та неповнолітнього; - наявність інших дітей, непрацездатних родичів, тощо.

Сімейним законодавством передбачені два способи нарахування аліментів:

- у розмірі відсотку від доходу відповідача. Такий спосіб застосовується рідше, адже сумарний дохід платника може часто змінюватись.

- у фіксованій сумі. Розмір такої суми є конкретним та не залежить від зміни доходу відповідача.

Також слід звернути увагу на те, що під час призначення аліментних виплат потрібно враховувати наявність у платника грошових коштів, а також наявність рухомого або нерухомого майна. Також врахуванню підлягає усе вище перелічене не тільки платника, але і одержувача аліментів та самої дитини. Таким чином, із липня 2017 року під час визначення розміру буде звертатись увага на витрати платника, але лише у тому випадку, якщо він не зможе пояснити «звідки він одержав ці кошти». Тобто, витрати платника аліментів будуть впливати на розмір аліментів. Але в будь-якому разі, суд призначаючи аліменти повинен виходити з того, щоб їх розмір був достатнім для забезпечення гармонійного розвитку дитини [1].

Також потрібно сказати, що зміни торкнулися порядку стягнення аліментів у порядку наказного провадження. Тобто, це означає, суд може визначити розмір аліментних виплат протягом трьох днів із моменту відкриття провадження. А це є безумовним плюсом у судовій процедурі. Наказне провадження звільняє отримувача виплат від довгих судових тяганин, які часто супроводжували процес стягнення аліментів, адже відтепер не потрібен виклик сторін до суду, заслуховування їхніх пояснень і взагалі проведення судового засідання. Також, платник позбавлений права створення штучних перешкод, адже зміни забороняють зупинення такого провадження із підстав наявності спору про батьківство (материнство), визначення місця проживання дитини, про участь одного з батьків або родичів у вихованні дитини чи спілкуванні з нею.

Такий підхід цілеспрямований на захист інтересів дитини, яка не може чекати, поки батьки місяцями вирішують питання про майно, батьківство тощо. Спочатку суд матеріально забезпечує дитину, а далі розглядає скарги невдоволених (як правило, тих осіб, які ухиляються від сплати аліментів) [5].

Також слід сказати, що нововведення стосуються і поділу спільної сумісної власності у випадку неутримання дитини. Тобто, суд під час вирішення питання про поділ майна між подружжям вправі зменшити частку у спільній сумісній власності того з подружжя, який ухилявся (ухиляється) від обов'язку утримувати своїх дітей [1].

Зміни торкнулися і положень про сплату неустойки у випадку заборгованості за аліментами. Законодавці встановили розмір пені у розмірі 1 % за кожний день прострочення виплати, але сума не може перевищувати 100% від заборгованості [5].

Підводячи підсумки можна сказати, що особливість аліментних зобов'язань полягає в тому, що це триваючі правовідносини. І в процесі їх продовження можуть змінюватись фактичні життєві обставини, які послужили підставою для виплати аліментів. Для того, щоб взаємні права та законні інтереси сторін аліментних зобов'язань не були порушені, необхідно

звертатися за допомогою до кваліфікованого юриста – адвоката, який дозволить здійснити передбачені законодавством особливості виконання аліментних зобов'язань найбільш ефективним чином. Вище охарактеризовані зміни у сімейному законодавстві України повинні створити реально результативні юридичні механізми стягнення із батьків виплат, які не виконують покладеного на них обов'язку стосовно утримання власних дитини. Безперечно, внесення змін у сімейне законодавство у галузі аліментних зобов'язань не в змозі вирішити усіх проблем, які виникають на цій підставі, але новації повинні більш-менш усунути можливості платника стосовно ухилення і затягування судового процесу. Крім того, зміни у сімейному законодавстві направлені на застосування попереджувальної функції, і звичайно вони повинні підвищити свідомість батьків відносно необхідності виконання обов'язку по утриманню дітей навіть після розлучення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Аналіз останніх змін у Сімейний кодекс щодо сплати аліментів на дитину: нові розмір та порядок нарахування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jurist-blog.com.ua/aliments-2017.html>*
2. *Інформація щодо аліментних зобов'язань в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://srvk.gov.ua/ua/news/pg/180912321141730_n/*
3. *Лакей І. А. Аліментне зобов'язання на утримання дитини як вид сімейного правовідношення / І. А. Лакей, І. В. Чеховська // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. - № 4. – С. 88-91.*
4. *Рыков А. С.Общая характеристика институт алиментных обязательств родителей и детей в российском праве [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journalpro.ru/articles/obshchaya-kharakteristika-instituta-alimentnykh-obyazatelstv-roditeley-i-detey-v-rossiyskom-prave/>*
5. *Придатко С. Стягнення аліментів по-новому [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yur-gazeta.com/publications/practice/civilne-pravo/styagnennya-alimentiv-popovomu.html>*
6. *Фельдман О. Ю. Взыскание алиментов как реализация правовой культуры граждан / О. Ю. Фельдман // Вестник. Социальные и гуманитарные науки. – 2016. – № 1. – С. 130-134.*

УДК 347.51

Гнатів О. Б.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу
Тернопільський національний економічний університет*

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗАВДАНОЇ ПОРУШЕННЯМ ПРАВ ГРОМАДЯН ПРИ ПЛАНУВАННІ ТА ЗАБУДОВІ МІСТ

На сьогоднішній день практично вся територія України перебуває у стані глибокої екологічної кризи. Погіршення стану довкілля на фоні затяжної економічної кризи призводить до трагічних наслідків.